

Herra Haukustako isä?

Teksti: Kirsti Forstén
Copyright © Kirsti Forstén
kennel Kipazin, www.kipazin.net

Aika harva meistä pentulaatikon äärellä etsimällä etsii mahdollista jalostuskoiraa. Toki sellaisiakin on, esimerkiksi kasvattajat, mutta yleensä kuitenkin halutaan koira, joka on perheen jäsen, ystävä, lenkkikaveri, lasten leikkiveri, harrastuskoira vaikkapa agilityradoilla tai jälkimetsässä jne. Mutta voi tulla päivä, jolloin urosta kysytään jalostukseen, vaikkei uroksen omistaja etukäteen olisi asiaa edes ajatellut.

Astutus on kahden kauppa

Kasvattajat käyttävät yleensä melkoisesti aikaa etsiessään sopivaa urosta nartulleen. Urokselle asetetaan terveydellisiä vaatimuksia, totta kai, mutta yleensä vaaditaan myös näyttelytuloksia ja suuriakin ulkomuodollisia apuja, ehkä uroksella pitäisi olla myös harrastuspuolelta hankittuja ansioita. Yllättävän moni uroksen omistaja puolestaan vain mykistyy "onnesta", joka häntä ja hänen koiraansa kohtaa, kun urosta kysytään jalostukseen.

Kuinka moni sellainen uroksen omistaja, joka ei ole samalla kasvattaja, tosissaan kysyy nartun ominaisuuksien perään? Kuinka moni uroksen omistaja penää todisteita nartun omistajalta kaikesta siitä, mitä tämä on kertonut? Kuinka moni uroksen omistaja kysyy etukäteen nähtäväkseen nartun terveystarkastuslausuntoja, siis oikein mustaa valkoisella, ennen kuin antaa myöntävän vastauksen nartun omistajalle? Kuinka moni uroksen omistaja vaatii tavata nartun ja tutustua siihen **ensin** ja vasta sitten sanoo, saako hänen urostaan käyttää ko. nartulle vai ei? Käsi sydämelle uroksen omistajat; kuinka moni teistä, jotka ette samalla ole kasvattajia, on todella ottanut selvää niistä jalostusyhdistelmistä, joissa uroksenne on toisena osapuolena!

Uroksen omistajalla on täysi oikeus vaatia, että narttu, jonka hänen uroksensa astuu, on laadultaan sellainen, että tämä narttu häntä miellyttää. Tässä ei nyt tarkoiteta pelkästään näyttelytuloksia, vaan käytöstä, luonnetta, ulkomuotoa uroksen omistajan silmin, terveyttä jne. Myös uroksen omistajan on ehdottomasti syytä tutkia nartun sukutaulua ja mikäli hän on omasta arvostelukyvystään epävarma, tai hänellä ei ole tietoa tarpeeksi, voi hän aina kääntyä jonkun kokeneen koiran omistajan puoleen, esim. uroksensa kasvattajan, tai mikäli rodulla on jalostustoimikunta, ottaa yhteyttä siihen. Apua saa varmasti tarvittaessa myös Suomen Kennelliitosta. Nartun omistajalta tietoja kannattaa toki myös kysyä, mutta tulee muistaa, että hänellä on "oma lehmä ojassa".

Rodun jalostusvaatimukset on tunnettava

Ehdottomasti pitää pyytää nähtäväksi nartun silmäpeilaustulokset, lonkkakuvaustulokset yms. mitä rodussa sitten edellytetäänkin. On syytä jo etukäteen, ja mieluiten ilman urosta, mennä tutustumaan narttuun sen kotiympäristössä, seurata sen käytöstä ja olemusta ja miettiä, onko se sopiva emä uroksen pennuille. Uroksen omistajalla on oikeus kieltäytyä kunniaista, mikäli hänestä tuntuu, ettei yhdistelmä ole onnistunut tai narttu ei häntä miellytä. Sillä ei ole merkitystä mitä titteleitä nartun nimen eteen kirjoitetaan tai kuinka tulikiven katkuista tekstiä nartun omistaja suustaan suoltaa.

Kannattaa myös ottaa selvää, jos rodussa on jalostustoimikunta, että nartun omistaja on saanut suostumuksen yhdistelmään. Ei ole uroksen omistajan edun mukaista antaa urostaan kaikille kysyjille. Huonosti valittu yhdistelmä saattaa "pilata" uroksen maineen jalostuskoirana, eikä kukaan sen jälkeen enää kysy urosta jalostukseen. Kannattaa selvittää asiat kunnolla ja etukäteen.

Uroksen omistajan on syytä tiedostaa, että hän, yhtä lailla kuin nartun omistaja, on omasta puolestaan vastuussa pentueesta ja sen laadusta. Kennelliitossa onkin aina silloin tällöin puhuttu tästä vastuusta ja siitä miten urosten omistajat saataisiin konkreettisesti kantamaan vastuunsa uroksen pentueista.

Kun astutus on ajankohtainen, on vielä syytä varmistua, että narttu on terve, eikä tartuta urokseen mitään tarttuvaa tautia. Uroksen omistajalla on oikeus esim. vaatia nartusta otettavan papa-koee mahdollisia sukupuolitauteja ja tulehduksia välttääkseen. Toisaalta, jos luottaa nartun omistajaan, ei tämä tietenkään ole tarpeellista, mutta on syytä pitää urosta silmällä astutuksen jälkeen, ja jos jotain oireita ilmenee, mennä viipymättä eläinlääkärille tarkastuttamaan uros. Onpa käynyt niinkin, että uroksesta on tullut steriili, koska tulehdus on tuhonnut siittiötuotannon. Runsaslukuisissa roduissa uros voi lisäksi tartuttaa monta narttua, ennen kuin mahdollinen tulehdus huomataan, joten voipa olla, että nartun omistajakin vaatii eläinlääkärin todistusta uroksen perhekalleuksien tilasta. Kohteliasta on puolin ja toisin ilmoittaa, jos jälkeempäin oireita ilmenee, jotta molemmat koirat saadaan asiallisesti ja ajoissa hoidettua.

Astutuksen byrokratia

Viimeistään astutustilaisuudessa, **ennen astumista**, tehdään kirjallinen sopimus astutusmaksuista yms. virallisista kiemuroista. Se ei ole epäluottamuslause vaan molempien etu. Astutussopimus täytetään kahtena kappaleena: toinen kappale uroksen omistajalle, toinen kappale nartun omistajalle. Astutussopimus- ja astutustodistuslomakkeita saa Suomen Kennelliitosta ja nartun omistajalla on velvollisuus hankkia nämä paperit etukäteen ja tuoda ne astutustilaisuuteen. Uroksen omistajan kannattaa muistuttaa nartun omistajaa asiasta vielä astutusaikaa sovittaessa.

Astutustodistuksessa uroksen omistaja allekirjoituksellaan todistaa, että hänen uroksensa on astunut todistuksessa mainitun nartun. Astutustodistus täytetään astutustilaisuudessa. Astutustodistuksen uroksen omistaja usein pitää "vakuutena", kunnes on saanut astutusmaksun tililleen, ja lähettää vasta silloin paperin nartun omistajalle. Astutustodistus on uroksen omistajan ainoa helppo painostuskeino saada itselleen kuuluva korvaus, mikäli nartun omistaja ei sitä vapaaehtoisesti ajoissa maksa, sillä ilman astutustodistusta nartun omistaja ei saa pentuetta rekisteröityä. Toisaalta astutusmaksu on nartun omistajalle ainoa tapa patistaa uroksen omistajaa lähettämään astutustodistus, ellei tämä sitä vapaaehtoisesti ajoissa tee. Kannattaa siis ehkä puolin ja toisin, jo ennen astutusta, katsella myös koiran omistajaa ja miettiä toisenkin kerran ryhtyykö puuhaan, jos omistaja tuntuu "ketkulta".

Uroksen omistaja voi halutessaan antaa astutustodistuksen nartun omistajalle jo astutustilaisuudessa. Astutussopimukseen merkitään tällöin, että todistus on jo luovutettu.

Miten astutusmaksu määräytyy?

Astutusmaksu on usein "suuri valtiosalaisuus". Totuus on, ettei mitään suositushinnastoa ole olemassa, joten viime kädessä nartun omistaja päättää mitä on valmis uroksen käytöstä maksamaan ja toisaalta uroksen omistaja päättää millä hinnalla urostaan millekin nartulle antaa. Vaatimusten on kohdattava, jotta sopimukseen päästään.

Uroksen saama korvaus jakautuu kahteen eri maksuun: nk. hyppymaksuun ja pentumaksuun. Hyppymaksun uroksen omistaja saa aina, siitä riippumatta, tuleeko narttu tiineeksi vai ei. Usein hyppymaksuun sovitaan kuuluvaksi uusinta-astutus esim. nartun seuraavasta juoksusta, mikäli narttu ei tule tiineeksi. Tämä ei kuitenkaan ole välttämätöntä. Hyppymaksun periminen ei myöskään ole pakollista. Jotkut uroksen omistajat sisällyttävät hyppymaksun pentumaksuun periaatteella "ei pentuja, ei maksua" tai eivät peri hyppymaksua lainkaan. Hyppymaksulla on tarkoitus kattaa uroksen omistajalle astutuksesta aiheutuva vaiva ja kulut esim. mahdollinen työpoissaolo, mahdolliset nartun omistajan yöpymiskulut, ruokailukulut jne.

Pentumaksu määräytyy yleensä pentujen määrän mukaan, voidaan tietenkin sopia myös kiinteästä korvauksesta, mutta se lienee harvinaisempaa. Maksu voidaan sopia määriteltäväksi monin eri tavoin, jokainen valitkoon itselleen sopivimman tavan. Yksi tapa on maksaa x euroa jokaisesta syntyneestä pennusta. Voidaan myös sopia maksettavaksi x euroa tietyn ikäisistä pennuista, esim. 2-viikkoisista, jolloin maksua ei saa sellaisesta pennusta, joka syystä tai toisesta menehtyy ennen sovittua ikää.

Paitsi kiinteästä euromäärästä per pentu, voidaan sopia myös, että uroksen omistaja saa tietyn prosentoin pennun myyntihinnasta. Näin ollen niistä pennuista, jotka ennen sovittua maksupäivää todetaan esim. värivian takia halvemmalla myytäväksi, myös uroksen omistaja saa pienemmän korvauksen.

Yleinen on myös sellainen käytäntö, jossa tietystä pentumäärästä saa x euroa per pentu ja jos pentue on sitä suurempi, maksetaan uroksen omistajalle yhden 'priimapennun' hinnan suuruinen korvaus. Joka tapauksessa tämäkin on sopimuskysymys, ei sitova sääntö.

Vielä voi uroksen omistaja valita astutusmaksuksi yhden pennun, jonka hän joko saa pientä, sovittua maksua vastaan, tai jopa ilman rahallista korvausta.

Kommervenkkejä siis riittää, joten kirjallinen sopimus on syytä tehdä ja sopimuslomake tulee lukea ja täyttää huolella. Uroksen omistajan kannattaa ilman muuta olla yhteydessä Suomen Kennelliittoon, rodun jalostustoimikuntaan tai uroksensa kasvattajaan, mikäli hän on vähänkään epävarma astutukseen liittyvissä asioissa. Parempi on katsoa kuin katua.